
ประชาคมอาเซียนและบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาสถานศึกษาเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
ASEAN Community and Roles of Basic Education School Administrators in School Development for**Joining the ASEAN Community**

ชชาติ พ่วงสมจิตร*

บทคัดย่อ

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เกิดขึ้นครั้งแรกโดยปฏิญญากรุงเทพ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 และกำลังพัฒนาไปสู่ “ประชาคมอาเซียน” ในปี 2558 นี้ โดยสมาชิกทั้ง 10 ประเทศได้บรรลุข้อตกลงให้ใช้กฎบัตรอาเซียน ที่ประกอบด้วยความร่วมมือ 3 ด้าน คือ ด้านการเมือง ให้จัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ด้านเศรษฐกิจ ให้จัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ให้จัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรม

ผลของการเป็นประชาคมอาเซียนก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงกับชีวิตความเป็นอยู่ของประเทศสมาชิก โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ กำหนดคิมพ์เขียวของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ว่าอาเซียนจะเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน เป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน และเป็นมีการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก ผลกระทบเหล่านี้ทำให้ประเทศไทยต้องเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเตรียมความพร้อมคือ ระบบการศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายหลัก 5 ประการเพื่อการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และสถานศึกษาขั้นพื้นฐานคือหน่วยปฏิบัติการสำคัญที่จะช่วยให้เห็นนโยบายดังกล่าวประสบความสำเร็จ

ผู้เขียนได้เสนอถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการนำนโยบายหลักทั้ง 5 ประการไปสู่การปฏิบัติ โดยบทบาทที่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรปฏิบัติประกอบด้วยบทบาท 12 ประการ ได้แก่ 1) การกำหนดทิศทางการปฏิบัติงาน 2) การเป็นนักวางแผน 3) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4) การเป็นผู้จัดองค์กร 5) การเป็นผู้ตัดสินใจ 6) การแก้ปัญหาและป้องกันปัญหา 7) การประสานงานและการสื่อสาร 8) การจัดระบบงาน 9) การบริหารการเรียนการสอน 10) การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา 11) การประเมินผล และ 12) การเป็นนักประชาสัมพันธ์

Abstract

The Association of Southeast Asian Nations was established by the Bangkok Declaration on August 8, 1967 and is now in the process to become the "ASEAN Community" in 2015. The members of the 10 countries have agreed to use the "ASEAN Charter" for collaboration among the member countries in establishing the ASEAN Community in three areas, namely, the establishment of the ASEAN Political-Security Community in the political-security area, the establishment of the ASEAN Economic Community in the economic area, and the establishment of the ASEAN Socio-Cultural Community in the social and cultural area.

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

The results of becoming members of the ASEAN community have various impacts that cause the changes in the way of life of member country peoples. Especially in the economic area, the economic blueprint of the ASEAN Community stipulates that ASEAN will become a single market and production base, with highly competitive capacity, with equal level of economic development among individual members, and with full integration into the global economy. To cope with these impending changes, Thailand must be well prepared for joining the ASEAN Community. The important tool for readiness preparation of the country is its education system for which the Ministry of Education has set five main policies for joining the ASEAN Community and has assigned basic education schools as the main operation units to successfully implement such policies.

The author has proposed the roles of basic education school administrators as the key personnel to successfully implement the five policies. The proposed 12 roles of basic education school administrators are the following: (1) the role in determination of practice directions; (2) the role in planning; (3) the role as the transformational leader; (4) the role in organizational management; (5) the role as the decision maker; (6) the role in problem prevention and resolution; (7) the role in coordination and communications; (8) the role as the system organizer; (9) the role in instructional management; (10) the role in educational resources management; (11) the role in evaluation; and (12) the role in public relations.

เกริ่นนำ

เมื่อประเทศไทยต้องเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 นี้ ความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบย่อมติดตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งหนึ่งที่เราใช้เป็นเครื่องมือในการเตรียมความพร้อมและปรับตัวเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนคือ “การศึกษา” โดยผู้บริหารการศึกษาคือบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้ประเทศชาติมีความพร้อมและสามารถปรับตัวเข้ากับการเป็นประชาคมอาเซียนได้อย่างดี บทความนี้มุ่งเสนอถึงความเป็นมาของอาเซียนและบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน โดยนำเสนอสาระสำคัญเป็น 4 ประเด็น คือ 1) จุดกำเนิดของอาเซียนและประชาคมอาเซียน 2) ความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 3) สิ่งที่การศึกษาไทยต้องเตรียมตัว และ 4) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

จุดกำเนิดของอาเซียนและประชาคมอาเซียน

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations หรือ ASEAN) เกิดขึ้นครั้งแรกโดยปณิญากรุงเทพ (The Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 ในสมัยที่พันเอก(พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศของไทย มีประเทศสมาชิกผู้ก่อตั้ง 5 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และ ไทย โดยช่วงเริ่มการก่อตั้งมีจุดประสงค์เพื่อความมั่นคงในภูมิภาคที่ต้องการป้องกันภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ โดยต่อมามีสมาชิกเพิ่มเติม คือ บรูไนดารุสซาลาม(2527) เวียดนาม(2538) ลาว(2540) พม่า(2540) และกัมพูชา(2542) ตามลำดับ ทำให้อาเซียนมีสมาชิกรวม 10 ประเทศ

ในปีพ.ศ. 2546 (ค.ศ. 2003) มีการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 9 ที่บาหลีประเทศอินโดนีเซีย และประเทศสมาชิกได้รับรองเอกสารวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 ที่กำหนดเป้าหมายหลัก 4 ประการเพื่อมุ่งพัฒนาอาเซียนไปสู่ “ประชาคมอาเซียน”(ASEAN Community) ให้เป็นผลสำเร็จในปี ค.ศ. 2020 (พ.ศ. 2563) โดยเป้าหมายหลัก 4 ประการประกอบด้วย 1) วงสมานฉันท์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 2) หุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาอย่างมีพลวัต 3) มุ่งปฏิสัมพันธ์กับประเทศภายนอก และ 4) ชุมชนแห่งสังคมที่เอื้ออาทร โดยการประชุมครั้งนี้ ได้มีการเห็นชอบร่าง “กฎบัตรอาเซียน” ที่ใช้เป็นธรรมนูญในการบริหารกลุ่มอาเซียนทั้ง 10 ประเทศให้เป็นหนึ่งเดียวกัน แบ่งเป็นความร่วมมือ 3 ด้าน หรือ 3 เสาหลัก คือ **ด้านการเมือง** ให้จัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (APSC: ASEAN Policy Security Community) **ด้านเศรษฐกิจ** ให้จัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC: ASEAN Economic Community) และ **ด้านสังคมและวัฒนธรรม** ให้จัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio – Cultural Community) โดยกฎบัตรดังกล่าวมีหลักการพื้นฐานของความร่วมมือ 3 ประการ คือ 1) ให้ใช้การตัดสินใจโดยหลักฉันทามติ 2) การไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน และ 3) เน้นการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน และต่อมาในการประชุมสุดยอดอาเซียนผู้นำอาเซียนครั้งที่ 12 ที่เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อเดือนมกราคม 2550 ผู้นำอาเซียนเห็นชอบให้เร่งรัดการเป็นประชาคมอาเซียนให้เร็วขึ้นกว่าเดิม 5 ปี ทำให้ประชาคมอาเซียนจะต้องเกิดขึ้นโดยสมบูรณ์ภายในปี ค.ศ. 2015(พ.ศ. 2558) นี้

ความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ในบรรดา 3 เสาหลักแห่งความร่วมมือ เสาหลักที่ได้รับความสนใจมากที่สุด คือ *เสาหลักด้านเศรษฐกิจ* ที่กำหนดให้จัดตั้งเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) โดยกำหนดแบบพิมพ์เขียว (AEC Blueprint) ที่สำคัญไว้ 4 ประการ คือ

1. *การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน* ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างให้อาเซียนมีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การเคลื่อนย้ายสินค้าเสรี 2) การเคลื่อนย้ายบริการเสรี 3) การเคลื่อนย้ายการลงทุนเสรี 4) การเคลื่อนย้ายเงินทุนเสรี และ 5) การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรี โดยเฉพาะประเด็นสุดท้าย อาเซียนลงนามในข้อตกลงร่วมกัน (MRAs: Mutual Recognition Agreements) ไปแล้วทำให้ 7 สาขาอาชีพต่อไปนี้ เป็นแรงงานฝีมือที่สามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรี ได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล นักบัญชี สถาปนิก วิศวกร และ นักสำรวจ

2. *การเป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง* เป็นการดำเนินงานร่วมกันเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของภูมิภาคและมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สิ่งที่ต้องดำเนินการประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) นโยบายการแข่งขัน 2) การคุ้มครองผู้บริโภค 3) สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา 4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 5) มาตรการด้านภาษี และ 6) พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยประชาคมอาเซียนมีข้อผูกพันที่จะนำกฎหมายและนโยบายการแข่งขันมาบังคับใช้เพื่อทำให้เกิดการแข่งขันที่เท่าเทียมกัน นำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจของภูมิภาคในระยะยาว

3. *การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน* มีข้อผูกพันที่ประชาคมอาเซียนต้องดำเนินการใน 2 เรื่อง คือ 1) การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) และ 2) ความริเริ่มในการรวมกลุ่มของอาเซียนทั้งในระดับ SME และเสริมสร้าง

การรวมกลุ่มของประเทศสมาชิกให้สามารถดำเนินการตามพันธกรณี และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน

4. *การเป็นภูมิภาคที่มีการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก* เป็นการดำเนินการเพื่อให้อาเซียนสามารถแข่งขันได้ในตลาดระหว่างประเทศ โดยสิ่งที่จะต้องดำเนินการมี 2 ประการ คือ 1) การจัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) และความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจอย่างใกล้ชิดกับประเทศนอกอาเซียน และ 2) การมีส่วนร่วมในเครือข่ายห่วงโซ่อุปทานของโลก

สำหรับเสาหลักด้าน *การเมือง* มีสิ่งที่ประชาคมสมาชิกต้องดำเนินการร่วมกัน เพื่อความสงบสุข แข็งแกร่งพร้อมที่จะต่อสู้กับปัญหา มีพลวัตและปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก ส่วนเสาหลักด้าน *สังคม และวัฒนธรรม* อาเซียนต้องดำเนินการร่วมกันเพื่อให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรของอาเซียนมีความเป็นอยู่ที่ดี มีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน

จากความเปลี่ยนแปลงข้างต้น สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย(ม.ป.ป.: 52 – 60) ได้สรุปถึงแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในสังคมไทย สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่จะเกิดขึ้น เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ การลักลอบนำเข้า/เคลื่อนย้ายสินค้าผิดกฎหมาย เป็นต้น
2. การค้าชายชายแดนขยายตัว เนื่องจากการไม่มีภาษีนำเข้าระหว่างประเทศสมาชิก ทำให้เกิดการขนถ่ายสินค้า นำเข้าวัตถุดิบ/สินค้าจากประเทศอื่นที่มีต้นทุนต่ำกว่า

3. การปรับเปลี่ยนอาชีพ ความเปลี่ยนแปลง
เรื่องรายได้และการว่างงานของประชาชน
เนื่องจากผู้ประกอบการสามารถ
เคลื่อนย้ายฐานการผลิตได้สะดวกมากขึ้น
อาชีพมีให้เลือกมากขึ้น รวมทั้งข้อตกลง
เรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี จะเป็นทั้ง
โอกาสและผลกระทบทางลบสำหรับ
ประชากรวัยแรงงาน โดยแรงงานฝีมือที่
เป็นความต้องการจะได้โอกาสมีงานทำ
และมีรายได้สูงขึ้น ขณะที่แรงงานไร้ฝีมือ
อาจถูกนายจ้างเลิกจ้างเพื่อจ้างแรงงาน
ต่างชาติที่มีค่าแรงถูกกว่า
 4. การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อเพิ่มขีด
ความสามารถในการบริหารและแสวงหา
ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดการ
ขยายตัวของเมืองและการขยายตัวทาง
เศรษฐกิจในเขตพื้นที่
 5. ความต้องการด้านสาธารณูปโภคเพิ่มขึ้น
เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจย่อม
ต้องการสาธารณูปโภคมากขึ้นตามไป
ด้วย ทั้งระบบคมนาคม การสื่อสาร ไฟฟ้า
ประปา การบริการทางการแพทย์ ฯลฯ
 6. เกิดความขัดแย้งในสังคมมากขึ้น ทั้งใน
ระดับองค์กร กลุ่มบุคคล และบุคคล
เนื่องจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่
ขยายตัวขึ้นอาจได้รับการต่อต้าน รวมทั้ง
ความขัดแย้งที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันของ
ประชาชนที่มีค่านิยม/วัฒนธรรมต่างกัน
เป็นต้น
 7. ภาษาอังกฤษ และภาษาอาเซียนจะทวี
ความสำคัญมากขึ้น เนื่องจาก
ภาษาอังกฤษเป็นภาษาอาเซียน และการ
- ประกอบธุรกิจข้ามชาติที่เสรีมากขึ้นทำให้
ภาษาต่างๆ ในกลุ่มอาเซียนมีความสำคัญ
มากขึ้น
8. การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศ
เพื่อนบ้าน มีความจำเป็นมากขึ้น เนื่องจาก
ประชาชนในกลุ่มประเทศอาเซียน
สามารถเคลื่อนย้าย/ท่องเที่ยวได้อย่างเสรี
 9. การส่งเสริมประชาธิปไตยและสิทธิ
มนุษยชน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดมาตรฐาน
เดียวกันในการปฏิบัติระหว่างประชาชน
ต่างชาติทั้งในอาเซียนและนอกประชาคม
อาเซียน
- สิ่งที่การศึกษาไทยต้องเตรียมตัว**
- จากความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากการเข้าสู่
ประชาคมอาเซียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ(
ม.ป.ป.: 111 - 13) เสนอว่าระบบการศึกษาไทยควรต้อง
เตรียมตัวเพื่อรองรับความเป็นประชาคมอาเซียนในแต่
ละเสาหลักสรุปได้ดังนี้
1. **เสาหลักด้านเศรษฐกิจ** สิ่งที่การศึกษาไทย
ควรเตรียมตัว คือ
 - 1.1 จัดทำกรอบทักษะในอาเซียนและ
ระบบเทียบโอนหน่วยกิต โดยเฉพาะด้านอาชีวศึกษา
เพื่อการยอมรับในมาตรฐานเดียวกันและการผลิตกำลัง
แรงงานที่สอดคล้องกับความต้องการของอาเซียน
 - 1.2 การส่งเสริมให้มีการถ่ายโอนนักเรียน
ด้วยการจัดทำระบบแสดงข้อมูลด้านการศึกษาที่กำลัง
เปิดสอนในกลุ่มประเทศอาเซียน
 - 1.3 สนับสนุนการถ่ายโอนแรงงานที่มี
ความชำนาญการในภูมิภาคอาเซียน ด้วยการส่งเสริมให้
มีการร่วมปฏิบัติงานหรือฝึกอบรมในภาคอุตสาหกรรม
และหน่วยงานต่างๆ

1.4 พัฒนามาตรฐานอาชีพที่เน้นศักยภาพ
ในอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมทรัพยากร
มนุษย์ให้มีศักยภาพในระดับภูมิภาคและระดับโลก

2. เสาหลักด้านการเมือง สิ่งที่การศึกษาไทย
ควรเตรียมตัว คือ

2.1 ส่งเสริมความเข้าใจและตระหนักถึง
คุณค่าของกฎบัตรอาเซียน โดยบรรจุความรู้เรื่องอาเซียน
ในหลักสูตรโรงเรียน และให้มีการเผยแพร่ความรู้เรื่อง
กฎบัตรอาเซียนด้วยการแปลเป็นภาษาประจำชาติของ
ประเทศต่างๆ ในอาเซียน

2.2 ให้ ความ สำคัญ ต่อ ห ลั ก การ
ประชาธิปไตย และการเคารพต่อหลักการสิทธิมนุษยชน
และคุณค่าของสันติภาพโดยให้บรรจุเนื้อหาดังกล่าวไว้ใน
หลักสูตรของโรงเรียน

2.3 ส่งเสริมให้ครูมีความเข้าใจอันดีและ
ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรม และจารีตประเพณีที่
แตกต่างกัน ตลอดจนความศรัทธาของศาสนาต่างๆ ใน
ภูมิภาค

2.4 จัดการประชุมผู้นำโรงเรียนอย่าง
สม่ำเสมอเพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนประเด็นต่างๆ
เกี่ยวกับอาเซียนในภูมิภาค

2.5 จัดงานฉลองวันอาเซียน(วันที่ 8
สิงหาคม) ในช่วงเดือนสิงหาคม เพื่อเฉลิมฉลองและ
เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน

3. เสาหลักด้านสังคมและวัฒนธรรม

3.1 สนับสนุนการจัดการศึกษาที่มี
คุณภาพในชุมชนชนบท ด้วยการจัดโครงการอาเซียน
สำหรับเยาวชน อาสาสมัครเพื่อสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้
ในชุมชนและชนพื้นเมืองในประเทศสมาชิก

3.2 สนับสนุนหลักสูตรระดับปริญญาตรี
เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมอาเซียนในมหาวิทยาลัย

3.3 สนับสนุนภาษาอาเซียนให้เป็นวิชา
เลือกในการเรียนภาษาต่างประเทศในโรงเรียน

3.4 ส่งเสริมโครงการระดับภูมิภาคโดยมุ่ง
ส่งเสริมการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับอาเซียนในหมู่
เยาวชน เช่น โครงการ ASEAN Schools Tour โครงการ
แลกเปลี่ยนนักเรียนมัธยมอาเซียน โครงการวัฒนธรรม
สำหรับเยาวชนอาเซียน โครงการประชุมสุดยอดผู้นำ
เยาวชนอาเซียน โครงการการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัย
อาเซียน และการประกวดสุนทรพจน์อาเซียน

3.5 จัดการประชุมด้านการวิจัยทาง
การศึกษาในอาเซียนด้วยการส่งเสริมการทำวิจัยร่วมกัน
และการพัฒนาด้านการวิจัยและการพัฒนาในภูมิภาค
เพื่อให้เป็นเวทีสำหรับนักวิจัย
ในอาเซียนในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ประเด็นต่างๆ ในภูมิภาค

3.6 ส่งเสริมความเข้าใจอันดี และการ
สร้างความตระหนักเกี่ยวกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม
และประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในอาเซียน ด้วยการบูรณา
การความรู้เกี่ยวกับเรื่อง

ดังกล่าวไว้ในหลักสูตรของโรงเรียน และให้มีการมอบ
รางวัลโครงการโรงเรียนสีเขียวในอาเซียน

3.7 ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตใน
ประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อสนับสนุน โครงการ
การศึกษาเพื่อปวงชน

3.8 จัดทำเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับอาเซียน
ร่วมกันสำหรับใช้ในโรงเรียนเพื่อเป็นแหล่งอ้างอิง
สำหรับการฝึกอบรมและการสอนของครู

นอกจากข้อเสนอข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการ
(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555: รุ – ๓) ยังได้
กำหนดนโยบาย 4 ประการ ในการดำเนินตามปฏิญญา
อาเซียน ด้าน การศึกษา โดยนโยบายดังกล่าว
ประกอบด้วย

นโยบายที่ 1 การเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับอาเซียน เพื่อสร้างความตระหนัก และเตรียมความพร้อมของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษา และประชาชน เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ภายในปี 2558

นโยบายที่ 2 การพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนให้มีทักษะที่เหมาะสม เพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน เช่น ความรู้ภาษาอังกฤษ ภาษาเพื่อนบ้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะและความชำนาญการที่สอดคล้องกับการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรมและการเพิ่มโอกาสในการหางานทำของประชาชนรวมทั้งการพิจารณาแผนผลิตกำลังคน

นโยบายที่ 3 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา เพื่อส่งเสริมการหมุนเวียนของนักศึกษา ครู และอาจารย์ในอาเซียน รวมทั้งเพื่อให้มีการยอมรับในคุณสมบัติทางวิชาการร่วมกันในอาเซียน การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และการแลกเปลี่ยนเยาวชน การพัฒนาระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งช่วยสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต การส่งเสริมและปรับปรุงการศึกษาด้านอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมทางอาชีพทั้งในขั้นต้นและขั้นต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมและเพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของประเทศสมาชิกของอาเซียน

นโยบายที่ 4 การเตรียมความพร้อมเพื่อเปิดเสรีการศึกษาในอาเซียน เพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย การจัดทำความตกลงยอมรับร่วมด้านการศึกษา การพัฒนาความสามารถ ประสบการณ์ในสาขาวิชาชีพสำคัญต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปิดเสรีการศึกษาควบคู่กับการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน

นโยบายที่ 5 การพัฒนาเยาวชน เพื่อเป็นทรัพยากรสำคัญในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้นำของหน่วยปฏิบัติการทางการศึกษาที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษานั้นๆ มากที่สุด หากผู้บริหารสถานศึกษาผู้นั้นเป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีความรู้ความสามารถตั้งใจจริงและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ สามารถพยากรณ์ได้ว่าสถานศึกษาแห่งนี้น่าจะมีคุณภาพดีกว่าสถานศึกษาที่มีผู้บริหารที่ไม่ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ให้ครบถ้วน

การพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เป็นการปฏิบัติตามนโยบาย 5 ประการ ของกระทรวงศึกษาธิการ ดังที่กล่าวถึงไว้แล้วข้างต้น ผู้เขียนขอเสนอบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังนี้

1. **บทบาทเป็นผู้กำหนดทิศทางการปฏิบัติงาน** ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายเพื่อนำพาสถานศึกษาเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดรับกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและนโยบายของรัฐบาล

2. **บทบาทเป็นนักวางแผน** โดยผู้บริหารต้องแสดงบทบาทในการคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตของประชาคมอาเซียน รวมทั้งเตรียมความพร้อมให้กับสถานศึกษาทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และระบบบริหารจัดการ นอกจากนี้จะต้องสามารถจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่จะต้องดำเนินการว่าสิ่งใดควรทำก่อน หลัง สิ่งใดที่ต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กัน เนื่องจากสิ่งที่สถานศึกษาต้องดำเนินการมี

หลายประการทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจ /เจตคติต่อบุคลากร นักเรียน และชุมชน การพัฒนาศักยภาพด้านภาษาอังกฤษ ภาษาอาเซียน และเทคโนโลยีที่เหมาะสม การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ เป็นต้น

3. บทบาทเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยผู้บริหารต้องแสดงบทบาทในการกระตุ้น จูงใจให้บุคลากรในสถานศึกษาเห็นความสำคัญและยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งแสดงความเป็นผู้นำในการพาสถานศึกษาเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

4. บทบาทเป็นผู้จัดองค์การ เนื่องจากการนำพาสถานศึกษาเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีสิ่งที่จะต้องดำเนินการหลายประการ ผู้บริหารจึงต้องมีบทบาทในการจัดองค์การด้วยการกำหนดโครงสร้างองค์กร การจัดสายการบังคับบัญชาและการสื่อสารในองค์กร ให้เหมาะสม ทั้งนี้โดยมีความรู้ความเข้าใจถึงภาระงาน บทบาทหน้าที่ และพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรเป็นพื้นฐาน

5. บทบาทเป็นผู้ตัดสินใจ โดยผู้บริหารต้องตัดสินใจอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อการพัฒนาสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน ดังนั้นผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการ แนวคิด ในการตัดสินใจเป็นพื้นฐาน

6. บทบาทของผู้แก้ปัญหาและผู้ป้องกันปัญหา เนื่องจากเป็นเรื่องปกติที่อาจต้องมีปัญหาเกิดขึ้นในการดำเนินงาน ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องมีบทบาทในการแก้ปัญหา ทั้งปัญหาจากความขัดแย้งและปัญหาจากความขาดแคลนทรัพยากร แต่ถ้าผู้บริหารเป็นผู้มีวิสัยทัศน์และวางแผนได้อย่างรอบคอบรัดกุมก็จะช่วยป้องกันปัญหาได้ระดับหนึ่ง

7. บทบาทเป็นผู้ประสานงานและผู้สื่อสาร เนื่องจากการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จำเป็นต้องประสานงานทั้งภายใน

และภายนอกองค์กร ทั้งระดับบุคคลและระดับองค์กร ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสื่อสารทั้งด้านการพูด การเขียน การใช้สื่อต่างๆ ให้เป็นประโยชน์จึงจะสามารถประสานงานได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

8. บทบาทเป็นเป็นผู้จัดระบบงาน โดยผู้บริหารต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ระบบและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสามารถนำหลักการทฤษฎีทางการบริหารมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดระบบงานให้สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

9. บทบาทเป็นผู้บริหารการเรียนการสอน นับเป็นบทบาทสำคัญอันดับต้นๆ ของการนำพาสถานศึกษาเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบบการเรียนรู้ พัฒนาการของเด็ก การพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ เทคนิคการสอนต่างๆ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อการบริหารและการเรียนการสอน จึงจะสามารถเป็นผู้บริหารการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพได้

10. บทบาทเป็นผู้บริหารทรัพยากรทางการศึกษา ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรเงิน วัสดุ อุปกรณ์และครุภัณฑ์ ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง รวมทั้งเวลาที่เป็นทรัพยากรที่สำคัญชนิดหนึ่ง ทั้งนี้โดยคำนึงถึงหลักความเหมาะสม คุ่มค่า มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

11. บทบาทเป็นผู้ประเมินผล โดยผู้บริหารต้องมีความสามารถในการวัดและประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ทันเวลา และสามารถนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงพัฒนาการนำพาสถานศึกษาเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้อย่างเหมาะสม

12. บทบาทเป็นนักประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาสถานศึกษาเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้รับการยอมรับ การสนับสนุน การเผยแพร่ชื่อเสียง และการสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรและผู้มีส่วน

เกี่ยวข้อง ผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาทของนัก
ประชาสัมพันธ์ได้อย่างดี

โดยสรุปแล้ว ประชาคมอาเซียนที่กำลังจะ
เกิดขึ้นอย่างจริงจังในปลายปี พ.ศ. 2558 นี้ เป็นการ
รวมกลุ่มกันของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้ 10 ประเทศเพื่อสันติภาพและความมั่นคงรุ่งเรืองทาง
เศรษฐกิจ ด้วยการร่วมมือกันของประเทศสมาชิกทั้งด้าน
การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม โดยขณะนี้ทุก
ประเทศในกลุ่มอาเซียนต่างเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่
ความเป็นประชาคมอาเซียน และเครื่องมือสำคัญที่ใช้ใน
การเตรียมความพร้อมคือ “การศึกษา” สำหรับประเทศ
ไทย การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษาที่เข้าถึง
ประชาชนได้กว้างขวางทั่วถึงมากที่สุด และผู้บริหาร
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการ
พัฒนาสถานศึกษาเข้าสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน การ
ที่ผู้บริหารจะสามารถพัฒนาสถานศึกษาได้สำเร็จมาก
น้อยเพียงใดขึ้นกับความรู้ความสามารถในการปฏิบัติ
ตามบทบาทที่ควรปฏิบัติ ได้แก่ บทบาทในการกำหนด
ทิศทางการปฏิบัติงาน การเป็นนักวางแผน การเป็นผู้นำ
การเปลี่ยนแปลง การเป็นผู้จัดองค์กร การเป็นผู้ตัดสินใจ
การแก้ปัญหาและป้องกันปัญหา การประสานงานและ
การสื่อสาร การจัดระบบงาน การบริหารการเรียนการ
สอน การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา การประเมินผล
และ การเป็นนักประชาสัมพันธ์

บรรณานุกรม

ประณีต จิระนะ (ม.ป.ป.) “ประชาคมอาเซียนหนึ่งเดียว
กับปัญหาไม่่ง่ายนักสำหรับประเทศไทย”.
สืบค้นจาก <http://www.thai-aec.com/200>
สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2556 เวลา 16.00 น.

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (ม.ป.ป.) รายงาน
การศึกษาโอกาสและผลกระทบของประชาคม
เศรษฐกิจอาเซียนต่อกระทรวงมหาดไทย
สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
กระทรวงมหาดไทย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป.) การศึกษา:
การสร้างประชาคมอาเซียน 2555 สำนักงาน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2555) การศึกษาเพื่อ
เตรียมความพร้อมด้านการผลิตและพัฒนา
กำลังคนเพื่อการรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงาน
เสรีภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
กรุงเทพมหานคร: สกศ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) การบรรยาย
ทางวิชาการเพื่อสร้างความตระหนักเรื่อง การ
ก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี
การพิมพ์

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2521) พฤติกรรมผู้นำทาง
การศึกษา พิชญ์ โลก: ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ พิชญ์ โลก